

MAKALELER / ARTICLES

**AM SOS NEKROPOLÜ BASİT TOPRAK MEZAR VE
KİREMIT MEZAR GELENEĞİ**

Orhan Alper R N*

Mustafa KOLA ASIO LU**

Özet

Amisos antik kentine ait ölü gömme gelenekleri içinde basit toprak ve kiremit mezarlar belirli bir yer tutmaktadır. Bu tip mezarlara Amisos nekropol alanında yoğun olarak karşılaşılmaktadır. Her iki mezar tipi de arazinin yapısına göre düzenlenerek, herhangi bir yön birliği olmadan konumlandırılmışlardır. Genellikle sosyal statüleri içerisinde halka hitap eden basit toprak mezarlarda ölü arma anı olarak kullanılan buluntulara çok nadir olarak karşılaşılmaktadır. Kiremit mezarların iki tanesindeki ölü arma anları definin M.S. 2. yüzyılda yaygın olarak ortaya koymaktadır. Her iki mezar tipi Amisos ölü gömme gelenekleri içinde Helenistik Dönemden Roma İmparatorluk Dönemi sonlarına kadar kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Amisos Kenti, Basit Toprak Mezar, Kiremit Mezar, Helenistik Dönem, Roma İmparatorluk Dönemi.

**AM SOS NECROPOLIS SIMPLE EARTH GRAVE AND
TILE BURIAL TRADITION**

Abstract

Relating to Amisos ancient city, simple earth and tile graves reserve a place in the traditions of dead burying. These types of graves are encountered intensely, while at the same time is seen at the local points of dominance of city. Both types of graves also are

* Arkeolog, Samsun Müze Müdürlüğü, alpersirin84@gmail.com

** Arkeolog, Samsun Müze Müdürlüğü, mustafakolagasioglu@gmail.com

position to be arranged according to the structure of land without the union of any direction. Finds rarely are found in the simple earth graves addressed to the public in general social states are used as dead gifts. Two of the tile graves reveal that the gifts lived in the second century A.D. Both types of graves were used from the Hellenistic period in the end of the Roman Empire period in Amisos burial traditions.

Keywords: Amisos City, Simple Earth Grave, Tile Grave, Hellenistic Period, Roman Empire Period.

Giri

Amisos yerleimine ait ilk izler Miletos kolonizasyonunun etkisiyle M.Ö. 6. yüzyılın ortalarında, Samsun'un Atakum İlçesi, Kurupelit Mevkiinde yer alan Çakalca-Karado an Höyüü'nde belirmeye başlamıştır.¹ Zamanla siyasi etkenlerle kentin ticari hacminin genişlemesi Amisos yerleiminin stratejik açıdan daha elverişli bir konuma taşınmasında etkili olmuştur. Böylelikle kent, M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına doğru Samsun'un İlkadım İlçesi'nde yer alan ve çevresine hakim bir noktada bulunan Toraman Tepe üzerine konumlanmıştır.² Bu yüzyıldan itibaren yerleşim Bizans Dönemi'ne dek kesintisiz olarak devam etmiştir.

Toraman Tepe ve çevresine konumlanmış olan Amisos kentinin nekropol alanı ise hemen batısındaki Kalkanca ile Baruthane Mahalleleri'ni, güneybatısındaki Karasamsun Mahallesi'ni ve batı yamaçlarındaki Cedit ile Selahiye Mahalleleri'ni içine alarak yayılım göstermektedir. Burada tespit edilen mezar tiplerinden yoğun olarak, Cumont'ın da balpeteğine benzettiği yeraltı kaya mezarları karşımıza çıkmaktadır.³ Bu mezarlarla birlikte nekropol alanında basit toprak mezarlar, kiremit mezarlar, tümüslere rastlanırken yeraltı kaya mezarları içerisinde pişmiş toprak lahitler ile urne geleneğini yansıtan gömü kaplarına da rastlanılmaktadır. Kentin nekropol alanındaki mezarlar, Helenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiştir.⁴ Bununla birlikte Amisos nekropolündeki en erken mezar örneği M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına ait olan bugün "Amisos Hazinesi" olarak adlandırılan buluntuların ortaya çıkması olduğu yeraltı kaya mezarıdır.⁵

Kentin nekropolünde görülen yeraltı kaya mezarı örneklerini Tekkeköy İlçesi'nden Atakum İlçesi'ne dek uzanan sahil eridi boyunca görmek mümkündür. Bu durum mezar

¹ İrin ve Kolaşlıoğlu 2016a: s.37.

² İrin ve Kolaşlıoğlu 2016a: s.38.

³ Aktaran Atasoy 1997: s.51, dip not. 57.

⁴ İrin ve Kolaşlıoğlu 2016b: s.72.

⁵ İrin ve Kolaşlıoğlu 2016a: s.38, res. 42.

örneklerinin sadece nekropol alanıyla sınırlı olmadığını, lokal olarak da kullanım gördüğünü göstermektedir.

Amisos kentinin ilk yerleşim alanı olan Çakalca-Karadoğan Höyüğü'nde ortaya çıkan pişmiş toprak Kybele ve Kore heykellerinin varlığı Arkaik Dönem'deki yerli antıyı açıkça gösterirken,⁶ yerleşimin 400 m. kuzeybatısında ortaya çıkan M.Ö. 460/50 yıllarına ait mezar steli de⁷ Amisos'un en erken mezar örneklerini Klasik Döneme dek götürmektedir.

Basit Toprak Mezarlar

İkadam İçesi, Cedit Mahallesi'nde 12 adet ve Kalkanca Mahallesi'nde 2 adet olmak üzere Amisos nekropolünde toplam 14 adet basit toprak mezar tespit edilmiştir.

Cedit Mahallesi Basit Toprak Mezarları:

İkadam İçesi, Cedit Mahallesi, Amisos kentinin batı yamaçlarında 1991 yılında Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısı çalışmaları sırasında açılan sondajlardan toplam 12 adet basit toprak mezar ortaya çıkarılmıştır⁸ (Resim 1, 2). Alanda açılan 4 adet sondajdan sondaj 3 ve sondaj 4'te herhangi bir mezara rastlanılmamıştır.

Sondaj 1 ve sondaj 2 olarak belirlenen 5x5m. ebadında ki alanda 0.30 m.'ye dek derinleştirilerek konglomera kayalık yapıya ulaşılmıştır. devamında ise yaklaşık 0.70-0.80 m. kayalık yapıyı oyularak mezar zeminleri oluşturulmuştur. Definler, konglomera kayalık yapısının oluşturulmasıyla oluşturulmuş zeminin üzerine yerleştirilmiştir. İnhumasyon gömü şeklinin uygulandığı mezarlarda definler dorsal pozisyonda mezara yatırılmıştır. Her iki sondajda çıkan mezarların yönü kuzeybatı-güneydoğudur.

Sondaj 1:

Yüzeyden 1 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 3'te görülen defin, 0.34 m. eninde, 0.88 m. uzunluğundadır. Defin bir çocuk bireye aittir.

Yüzeyden 1.85 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 4'te görülen defin, 0.42 m. eninde, 1.76 m. uzunluğundadır. Defin kolları karın üzerine yerleştirilmiştir.

Yüzeyden 1.85 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 5'te görülen defin, 0.46 m. eninde, 1.80 m. uzunluğundadır.

Yüzeyden 1.20 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 6'da görülen defin, 0.40 m. eninde ve leğen kemiğine kadarki uzunluğu 0.94 m.'dir.

⁶ İrin ve Kolaşlıoğlu 2016a: s.20-30.

⁷ Temür 2015: s.817-826, fig.1.

⁸ Akkaya 1993: s.207-209. res. 1-18.

Yüzeyden 1.55 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 7’de görülen defin, 0.46 m. eninde, 1.50 m. uzunlu undadır.

Yüzeyden 1.40 m. derinlikte ortaya çıkan Resim 8’de görülen defin, 0.52 m. eninde, 1.40 m. uzunlu undadır. Mezar da iki farklı define ait iskelet kalıntıları ortaya çıkarılmı olup bu durum aynı mezarda birden fazla gömünün gerçekleştiğini göstermektedir.

Sondaj 1’deki mezarlarda herhangi bir defin buluntusuna rastlanılmazken Sondaj 2’deki anakayanın oyularak zemini oluşturulan basit toprak mezarlarda Roma İmparatorluk Dönemi’ne ait bronzdan yapılmı i ne, küpe, toka parçası ve akikten yapılmı yüzük ta ı olmak üzere bazı defin buluntuları ortaya çıkarılmı tır (Resim 9a-b).

Kalkanca Mahallesi Basit Toprak Mezarları:

İkadım İlçesi, Kalkanca Mahallesi’nde Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen 2010 yılı genel sondaj kazısı çalışmaları sırasında 2 adet basit toprak mezar ortaya çıkarılmı tır.

Her iki mezarda da inhumasyon gömü eklinin uygulanmış olduğu definler, toprak zemin üzerine dorsal pozisyonda yatırılmı tır. Anakayanın oyularak zemini oluşturulan mezarlarda herhangi bir buluntuya rastlanılmamı tır.

F36b17d3b pafta, 2379 ada, 1 parselde yer alan Resim 10’da görülen ilk mezar, yüzeyden 0.80 m. derinlikte ortaya çıkmı tır. Defin boyu 0.48 m. eninde, 1.73m. uzunlu undadır. Mezar kuzey-güney yönlüdür.

F36b17d3b pafta, 4341 adadaki park olarak ayrılan alanda Resim 11’de görülen ikinci mezar ise yüzeyden 1.20 m. derinlikte ortaya çıkmı tır. Defin boyu 1.70 m. ve eni 0.50 m.’dir. Mezar doğu-batı yönlüdür.

Kiremit Mezarlar

Atakum İlçesi, Büyükoyumca Mahallesi’nde 3 adet, İkadım İlçesi, Kalkanca Mahallesi’nde 4 adet ve Selahiye Mahallesi’nde 2 adet olmak üzere toplam Amisos Nekropolü ve yayılım alanında 9 adet kiremit mezar ortaya çıkarılmı tır.

Büyükoyumca Mahallesi Kiremit Mezarları:

Atakum İlçesi, Büyükoyumca Mahallesi, Kazımkarabekir Caddesi, 22H-III-A pafta, 1767 ada, 9 parselde temel hafriyat kazısı çalışmaları sırasında 3 adet kiremit mezar ortaya çıkmı tır. Oldukça tahrip olan mezarların kurtarma kazısı 2015 yılında Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilmi tir. inhumasyon gömü eklinin uygulandı ı mezarlarda definler

dorsal pozisyonda yatırılmıştır. Sadece bir mezarda kondisyonu oldukça düşük bronz bir sikke ortaya çıkmıştır. Diğer iki mezarda herhangi bir defin buluntusuna rastlanılmamıştır.

Bu mezarlardan ilki 9 nolu parselin kuzeyinde, yüzeyden 0.80 m. derinlikte ortaya çıkmıştır. Mezarın yarıya yakın bir kısmında tahribat mevcuttur. Defin göğüs üstü itibaren ayaklara kadar olan kısmının uzunluğu 0.80 m.'dir. Mezar, 0.50x0.50 m. ölçülerinde 4 adet düz kiremidin karışıklı çatı formunda yerleştirilmiştir. Defin baş kısmındaki açıklığa 1 adet düz kiremit dik olarak yerleştirilerek mezar açıklığı kapatılmıştır. Defin ayak kısmına gelecek olan kiremitler tahrip olmuştur. Çatı konumuna getirilen kiremitlerin birleşme noktalarına 2 adet 0.50x0.20 m. ölçülerinde destek olarak çapraz ekilde oluklu kiremit yerleştirilmiştir. Ayrıca bu oluklu kiremitlerden biri de yine defin başının kapatıldığı kiremidin arkasına yatay olarak yerleştirilmiştir. Doğu-batı yönlü olan definin kafatası sağ tarafına çevrilidir. Yüzey basıncı nedeniyle kiremitlerde kırılmalar olmuştur. Kiremitlerden biri de definin kafatasına doğru ezilmeye neden olmuştur. Defin ağız içine Kharon geleneği doğrultusunda bir adet bronz sikke konulmuştur (Resim 12a-b-c-d).

Mezarlardan ikincisi 9 nolu parselin batısında yer almaktadır. Defin ayaklardan itibaren gövdeye doğru olan kısmı hafriyat esnasında tahribata uğradığı için var olan uzunluğu yaklaşık 1 m.'dir. Mezar yüzeyden 2.50 m. derinlikte kolay ilerlenebilen anakaya içerisine 0.70x0.70 m.'lik yatay bir oyuk açılarak oluşturulmuştur. Ayrıca definin kuzey yönüne 0.45x0.65 m. ölçülerinde yan yana dikey olarak yerleştirilmiş 2 adet düz kiremit bulunmaktadır. Mezar güneydoğu-kuzeybatı yönlüdür (Resim 13a-b-c).

Üçüncü mezar ise 9 nolu parselin güneyinde olup yüzeyden 1.30 m. derinlikte ortaya çıkmıştır. Mezar büyük oranda tahrip olmuştur. Defin batı yönüne, 1.80 m. uzunluğunda çapı 0.20-0.30 m. arasında değişen boyutlarda düzensiz taşlar sıralanmış olup doğu yönü de anakaya dayandırılmıştır. Mezar içinde oluşan çökme ve kaymalardan dolayı taşlar defin üzerine basınç uygulayarak tahribe neden olmuştur. Bu nedenle defin mezardaki ilk yerleştirilen konumunu koruyamamıştır. Mezarın üstü içbükey ve düz kiremitlerle kapatılmış ancak mezar genelinde kiremitler parçalandığı için kiremitlerin formları tam olarak belirlenememiştir. Mezar kuzeybatı-güneydoğu yönlüdür (Resim 14a-b-c-d).

Kalkanca Mahallesi Kiremit Mezarları:

İkadım İçesi, Kalkanca Mahallesi'nde yer alan Baruthane Tümülüsleri (bugünkü Amisos Tepesi)'nin 2005 yılında Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısı çalışmaları sırasında 1 adet, Yıldırım Çınar Bulvarı, 19J-2B pafta, 2441 ada, 12 parselde Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen 2010 yılı genel sondaj kazısı çalışmaları sırasında ise 2 adet olmak üzere toplam 3 adet kiremit mezar ortaya çıkarılmıştır.

nhumasyon gömü eklinin uygulandı ı mezarlarda definler dorsal pozisyonda yatırılmı tır. Sadece bir mezarda kondisyonu oldukça dü ük bronz bir sikke ortaya çıkmı tır. Di er iki mezarda herhangi bir defin buluntusuna rastlanılmamı tır.

Mezarlardan ilki yüzeyden 1.15 m. derinlikte denize uzanan yamaç üzerinde, Baruthane Tümülüsleri'nin yaklaşık 60 m. kuzeyinde yer almaktadır. Mezar, toplam 6 adet düz kiremidin kar ılıklı çatı formunda yerle tirilmesiyle olu turulmu tur. Kuzey-güney yönlü olan mezarın ba ve ayak kısımları da dik ekilde birer düz kiremit ile kapatılmı tır. Kiremitler küçük moloz ta larla desteklenmi tir. Mezarın uzunlu u 1.47 m. olup geni li i 0.47 m.'dir. Gömüye ait kemikler erimi ve da ılmı haldedir (Resim 15a-b-c).

Genel sondaj kazısında ortaya çıkan di er iki mezar ise 1 m. geni li inde ve 1 m. giri aralı na sahip kö eleri ile birlikte toplam uzunlu u 13 m. olan kaba moloz ta larla örölmü ortalama 0.80 m. yüksekli inde bir çevre duvarı içerisinde yer almaktadır (Resim 16a-b).

Çevre duvarı içerisinde yer alan mezarlardan ilki yüzeyden 0.40 m. derinlikte ortaya çıkmı olup uzunlu u 1.5 m.'dir. Yüzey basıncından dolayı mezar kiremitleri çökerek kırılmı tır. Kiremit kırıklardan yola çıkıldı nda mezarın 6 adet kiremidin kar ılıklı çatı formunda yerle tirilmesiyle olu turuldu u anla ılmı tır. Mezar, kuzeydo u-güneybatı yönlüdür (Resim 17).

İkinci kiremit mezar ise ilk mezarın 0.60 m. güney yönünde bulunmaktadır. Yüzeyden 0.40 m. derinlikte ortaya çıkan mezarın uzunlu u 1.80 m.'dir. Mezardan sadece birbirlerine çatı formunda yerle tirilmi 2 adet düz kiremit, define ait kafatası ve bacak kemiklerine ait kalıntılar bulunmu tur. Definin çevresinde da ınık olarak ortaya çıkan kiremit parçaları ve ilk mezarı da çevreleyen çevre duvarına dayandırılmı kemik kalıntıları mezarın bir yönünün duvara sınırlandırıldı nı göstermektedir. Mezar, kuzeydo u-güneybatı yönlü olup definin kafatası çevresinde Kharon gelene i do rultusunda bırakılmı 1 adet bronz sikke ortaya çıkmı tır (Resim 18a-b-c).

Çevre duvarının 2 m. güneybatı yönünde ise yüzeyden 0.80 m. derinlikte Helenistik Dönem'e ait 1 adet pi mi toprak koku kabı ortaya çıkmı tır (Resim 19). Mezar dı nda ortaya çıkan bu buluntunun, yamaç üzerinde yapılan yol tıra lama çalı malarıyla a a ı dökülen toprak dolgusu ile gelmi oldu u anla ılmı tır. Bu ekildeki buluntulara, Baruthane Deresi boyunca tıra lanmı toprak akıntısında da sıkça rastlanılmaktadır.

Cedit Mahallesi Kiremit Mezarları:

İkadam İ çesi, Selahiye Mahallesi, Baruthane Deresi yamaçlarında 1991 yılında Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısında 1 adet kiremit mezar ortaya çıkarılmı tır.

Mezar yüzeyden 0.70 m. derinlikte ortaya çıkmış olup 1.10 m. uzunluğunda ve 0.30 m. enindedir. Mezar zeminine yerle tirilen kiremitler üzerine defin yerle tirilmiştir. İnhumasyon gömü eklinin uygulandığı mezarda defin dorsal pozisyonda yatırılmıştır. Kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan gömüye ait iskelet parçaları da aynı durumdadır. Mezarda gömü hediyesi bulunmamıştır (Resim 20).

Selahiye Mahallesi Kiremit Mezarları:

İkadım İlçesi, Selahiye Mahallesi, 4349 ada, 18 parselde Samsun Müzesi denetiminde gerçekleştirilen temel hafriyatı çalışmaları sırasında 1 adet kiremit mezar ortaya çıkarılmıştır.

Mezar yüzeyden 1.5 m. derinlikte ortaya çıkmıştır. Defin, konglomera kayalık yüzeyine açılan sığ bir çukura yerle tirilmiştir. Güney-kuzey yönlü ve 1.30 m. uzunluğundaki mezarın genişliği 0.45 m.'dir. Mezar, gömünün üzerine 3 sıra halinde 6 adet düz kiremidin karınlıklı çatı formunda yerle tirilmesi ve baş ile ayak uçlarına birer adet düz kiremidin kapatılmasıyla oluşturulmuştur. Mezarın hazırlanmasında toplam 8 adet dikdörtgen formunda düz kiremit kullanılmıştır. Kiremitlerin yıkılmaması ve sağlamlığını muhafaza etmesi amacıyla mezarın çevresi üst üste yerle tirilmiş küçük boyutlu moloz taşlarla desteklenmiştir. Mezar kiremitleriyle taşlar arasındaki boşluğu önlemek için ise aralara küçük kırık kiremit parçaları yerle tirilmiştir.

Gömünün üzerine ince taneli kum örtüldükten sonra üstüne kiremitler yerle tirilmiştir. Bunun yanında inhumasyon gömü eklinin uygulandığı defin, mezara dorsal pozisyonda yatırılmıştır. Ancak gömü üzerine serilen ince taneli kumun etkisi mezar içindeki definin pozisyonunda kaymalara neden olmuştur. Ölü hediyelerinden yola çıkıldığında definin bir kız çocuğuna ait olduğu anlaşılmıştır (Resim 21a-b).

Mezarda gömü hediyesi olarak Kharon geleneğindeki dorultusunda kafatası hizasında 1 adet gümüş sikke, 2 adet altın küpe, kol hizasına 1 adet cam hamurundan boncuk ile 1 adet kırık vaziyette gümüş bilezik ve göğüs hizasına 1 adet gümüş çanak ekinde kolye ucu ile kırık parçalı halde 1 adet pimi toprak oinochoe ortaya çıkmıştır (Resim 22a-b-c-d).

Gümüş sikke Hadrian Dönemi'ne ait Amisos darphı drahimdir. Kondisyonu düşük sikkenin ön yüzünde sağa dönük imparator başı arka yüzde ise oğlak tasviri ile bu betimi çevreleyen lejant bulunur. Mezar ve buluntuları sikkeden yola çıkılarak M.S. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir (Resim 23).

Karasamsun Mahallesi Kiremit Mezarları:

İkadım İlçesi, Karasamsun Mahallesi, Mehtap Caddesi, F36B17D3A pafta, 2407 ada, 7 parselde Samsun Müzesi tarafından gerçekleştirilen 2006 yılı genel sondaj kazısı çalışmaları sırasında 1 adet kiremit mezar ortaya çıkarılmıştır.

Yüzeyden 0.50 m. derinli e dek toprak dolgusu, devamında ise 0.20 m.'ye dek anakayanın oyulmasıyla olu turulan mezarın üstü 6 adet kar ılıklı çatı formunda yerle tirilmi düz kiremitle örtülmü tür. Definin ba açıklı ı ise dik olarak yerle tirilen düz kiremit ile kapanmı tır. Mezar geneli yüzey basıncı nedeniyle çökmü durumda olup kiremitler oldukça tahrip olmu tur.

Kuzey-güney yönlü 1.30 m. uzunlu undaki mezara inhumasyon gömü uygulanmı olup defin dorsal ekilde yatırılmı tır. Define ait kafatasının dü memesi için iki yanına ve ayakuçlarına ufak ta lar yerle tirilmi tir (Resim 24a-b-c).

Mezara, Kharon gelene i do rultusunda 1 adet bronz sikke konulmu tur. Kondisyonu oldukça dü ük olan sikke okunamayacak haldedir.

De erlendirmeler:

Amisos nekropolünde tahribe oldukça açık bir konumda olan (genellikle in ai faaliyetler ve tarımsal çalı malar vb.) basit toprak ve kiremit mezarlar bugüne dek Samsun Müzesi denetiminde yapılan kazılarla tespit edilebilmi tir. Bu mezarlar arazinin konumuna göre yerle tirildikleri için belirgin bir yön birli inden bahsetmek mümkün de ildir. Amisos yerle iminin batı yamaçlarındaki basit toprak mezarlarda oldu u gibi definin konulu eklini arazinin yapısı belirlemi tir. Anakayanın oyulmasındaki neden mezarların yamaca konulmasından kaynaklanmaktadır. Kayaç yapısının oyulmasıyla definlerin yerle tirildi i zeminde kaymasının önüne geçilmeye çalı ılmı tır.

Amisos nekropolü ve yayılım alanında ortaya çıkan kiremit mezarlarda benzer çatı kiremitlerinin kar ılıklı çatılarak olu turuldu u örnekler yo unluktur. Basit toprak mezarlarda oldu u gibi kiremit mezarlarda genellikle arazinin hafif e imli kısımlarına yerle tirilmi tir. Böylelikle Amisos nekropolündeki arazinin co rafi yapısının her iki mezar gelene inin konumlandırılmasında etkili oldu u görülmektedir.

Mezarların ço unda defin hediyesi olarak herhangi bir buluntu ortaya çıkmamı tır. Bu durum mezarlardaki defini gerçeikle tirilen bireyin statüsünün belirlenmesini oldukça güçle tirmi tir. Her iki mezar gelene inde definlere inhumasyon gömü uygulanmı olup dorsal ekilde yatırılmı tır. Ayrıca tespit edilen 23 adet mezarın sadece 4'ünde Kharon gelene i do rultusunda sikke ele geçmi tir.

Genel olarak; Amisos nekropolünde ortaya çıkan basit toprak mezarları, “*Anakayanın oyuldu u tek definli basit toprak mezarlar*” (Resim 3, 4, 5, 6, 7, 9a, 10, 11) ve “*Anakayanın oyuldu u birden çok definli basit toprak mezarlar*” (Resim 8) olarak 2 gruba; kiremit mezarları da, “*Kiremit çatma mezarlar*” (Resim 12a-b, 15a, 17, 18a-b, 21a, 24a), “*Kiremit*

tabanlı mezarlar” (Resim 20), “*Kiremit destekli mezarlar*” (Resim 13a-b) ve “* bükey kiremitli mezarlar*” (Resim 14a) olarak 4 gruba ayırmak mümkündür.

Amisos nekropolünde yo un olarak ortaya çıkan yeraltı kaya mezarlarının mimari yapısı ve defin buluntularının zenginli i, mezarların belirli statüyü gerektirdi ini gösterirken, Amisos nekropolünde ortaya çıkan basit toprak ve kiremit mezarların daha çok halka hitap eden örnekler olarak kullanıldı ı anla ılmaktadır. Roma mparatorluk Dönemine tarihlenen basit toprak mezarlardan Cedit Mahallesi’ndeki mezarda ortaya çıkan defin buluntuları ve Selahiye Mahallesi’ndeki M.S. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen kiremit mezardaki buluntular her iki mezar gelene inin Roma mparatorluk Dönemi’nde kullanıldı ını net olarak ortaya koymaktadır. Ancak Toroman Tepe’deki yerle ime ait en erken mezar öre inin M.Ö. 4. yüzyılın sonlarına tarihlenmesi ve nekropolde yo un olarak ortaya çıkan yeraltı kaya mezarlarının M.Ö. 3. yüzyıl ve M.S. 3. yüzyıl aralı ına tarihlenmesi, buluntusu bulunmayan basit toprak ve kiremit mezarları genel olarak Helenistik Dönem ve Roma mparatorluk Dönemi’ne tarihlendirmemizi mümkün kılmaktadır.

KAYNAKÇA

Akkaya, M. 1993: *Amisos Antik Kenti Kurtarma Kazısı*, III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri (27-30 Nisan 1992, Efes), ss.207-218, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Atasoy, S. 1997: *Amisos. Karadeniz Kıyısında Bir Kent*, Samoto Otomobil/Koç Holding, Samsun.

irin, O. A. ve Kola asıo lu, M. 2016a: *Çakalca-Karado an Höyü ü: Arkaik Dönemde Amisos ve Kybele Kültü*, SAMTAB (Samsun ve Çevresi Turizm Alanı Altyapı Hizmet Birimi) Yayınları 1, Samsun.

irin, O. A. ve Kola asıo lu, M. 2016b: *Antik Amisos Kenti'nden Bir Yer Altı Odalı Mezar Örne i*, Bütün ehir Kent Kültürü Dergisi, 2/12, ss.70-80.

Temür, A. 2015: *Thoughts on a Grave Stele From the Classical Period in Samsun Museum*. Belleten C.LXXIX/S.286, ss.817-826.

Resim 1: Samsun'un İlkadım İlçesi, Cedit Mahallesi'nde yer alan Amisos kentinin batı yamaçlarından görünüm.

Resim 2: Amisos kentinin batı yamaçlarında toplam 12 adet basit toprak mezar ortaya çıkarılmıştır.

Resim 3: Cedit Mahallesi, Sondaj 1’de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 4: Cedit Mahallesi, Sondaj 1’de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 5: Cedit Mahallesi, Sondaj 1'de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 6: Cedit Mahallesi, Sondaj 1'de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 7: Cedit Mahallesi, Sondaj 1'de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 8: Cedit Mahallesi, Sondaj 1'de ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim

9a:

Cedit Mahallesi'nden Sondaj 2'de ortaya çıkan 6 adet basit toprak mezardan genel görünüm.

Resim

9b:

Üst: Samsun Müze Müdürlüğü envanterine 2-12/1991 nolu ile kayıtlı bronz kılıç başı. Uzunluk; 10,5cm. Roma İmparatorluk Dönemi.

Sağ Alt: Samsun Müze Müdürlüğü envanterine 2-13/1991 nolu ile kayıtlı bronz Toka. Uzunluk; 10,5 cm. Kalınlık; 0,3 cm. Roma İmparatorluk Dönemi.

Sol Alt: Samsun Müze Müdürlüğü envanterine 2-14/1991 nolu ile kayıtlı bronz Küpe. Çap; 2,2-1,9 cm. Kalınlık; 0,2 cm. Roma İmparatorluk Dönemi.

Resim 10: Kalkanca Mahallesi, 2379 ada, 1 Parselde ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 11: Kalkanca Mahallesi, 4341 adada ortaya çıkan basit toprak mezardan görünüm.

Resim 12a: Büyükoyumca Mahallesi, 1767 ada, 9 parselin kuzeyinde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 12b: Kiremit çatma mezardan ayrıntı.

Resim 12c: skeletten ayrıntı.

Resim 12d: skeletten ayrıntı.

Resim 13a-b: Büyükoyumca Mahallesi, 1767 ada, 9 parselin batısında ortaya çıkan kiremit mezardan görünüm.

Resim 13c: Mezar kiremidinden ayrıntı.

Resim 14a: Büyükoyumca Mahallesi, 1767 ada, 9 parselin batısında ortaya çıkan kiremit mezardan görünüm.

Resim 14b: Kiremit mezardan ayrıntı.

Resim 14c-d: Mezarın ve iskelet kalıntısından ayrıntı.

Resim 15a: Kalkanca Mahallesi'nde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 15b: Kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 15c: Mezarın, kiremitlerin kaldırıldıktan sonraki görünümü.

Resim 16a: Kalkanca Mahallesi, Yıldırım Çınar Bulvarı, 2441 ada, 12 parseldeki kiremit mezarları çevreleyen kaba moloz taşlarla örülmüş çevre duvarından görünüm.

Resim 16b: Mezarları çevreleyen çevre duvarından ayrıntı.

Resim 17: Kalkanca Mahallesi, Yıldırım Çınar Bulvarı, 2441 ada, 12 parselde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 18a: Kalkanca Mahallesi, Yıldray Çınar Bulvarı, 2441 ada, 12 parselde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 18b: Mezarda ortaya çıkan kafatasından görünüm.

Resim 18c: Mezarıda bulanın kafatasından ve a ız içine konulmu şikkeden ayrıntı.

Resim 19: Kalkanca Mahallesi, Yıldray Çınar Bulvarı, 2441 ada, 12 parseldeki kiremit mezarları çevreleyen kaba moloz ta larla örölmü çevre duvarının 2m. güneybatısında ortaya çıkan Helenistik Dönem'e ait pi mi toprak koku kabından görünüm.

Resim 20: Cedit Mahallesi, Baruthane Deresi boyunca uzanan yamaçta ortaya çıkan kiremit tabanlı mezardan görünüm.

Resim 21a: Selahiye Mahallesi, 4349 ada, 18 parselde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 21b: Mezarın, kiremitlerin kaldırıldıktan sonraki görünümü.

Resim 22a: Samsun Müze Müdürlü ü etütlü üne 2015/355 no ile kayıtlı pi mi toprak Oinochoe. Uzunluk; 18,1 cm. A ız Çap; 6,5 cm. Dip Çap; 5,9 cm. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Resim 22b:

Sol: Samsun Müze Müdürlü ü envanterine 2015/6 (A) nolu ile kayıtlı gümüş Kolye Ucu. Yükseklik; 2 cm. Çap; 1,4 cm. A ırlık; 2,60 gr. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Sa : Samsun Müze Müdürlü ü envanterine 2015/7 (A) nolu ile kayıtlı gümüş Bilezik. Çap; 4,3 cm. A ırlık; 2,90 gr. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Resim 22c:

Sol: Samsun Müze Müdürlü ü envanterine 2015/4 (A) nolu ile kayıtlı altın Küpe. Çap; 1,6 cm. A ırlık; 0,65 gr. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Sa : Samsun Müze Müdürlü ü envanterine 2015/5 (A) nolu ile kayıtlı altın Küpe. Çap; 1,5 cm. A ırlık; 0,65 gr. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Resim 22d: Cam hamurundan yapılmı bir nazar boncu u. Çap; 1,6 cm Delik Çap; 0,3 cm. A ırlık; 2,65 gr. Yükseklik; 1,3 cm. Roma mparatorluk Dönemi (M.S. 2. yüzyılın ilk yarısı)

Resim 23: Hadrian Dönemi'ne ait gümü sikke (M.S. 117-138).

Resim 24a: Karasamsun Mahallesi, 2407 ada, 7 parselde ortaya çıkan kiremit çatma mezardan görünüm.

Resim 24b: Mezarda kiremitlerin kaldırılması sonrasında ortaya çıkan iskeletten görünüm.

Resim 24c: Kafatasından ayrıntı.

Tablo 1:

